

СТРУКТУРА ОДЕСЬКОГО НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ

Одеський науково-дослідний інститут судових експертиз (ОНДІСЕ) — державна спеціалізована судово-експертна установа, яка на сучасному етапі успішно проводить найрізноманітніші судово-експертні дослідження речових доказів за вимогами, в основному, судово-слідчих органів Півдня України і функціонує в системі МЮ України понад 90 років — з 1914 р. Загальними чинниками, що регулюють діяльність ОНДІСЕ, є Конституція України, кримінально-процесуальне та цивільно-процесуальне законодавство, а спеціальними — закон України «Про судову експертизу» [1] та «Інструкція про призначення та проведення судових експертиз» [2].

У структурі ОНДІСЕ функціонують шість спеціалізованих лабораторій: 1) автотехнічних досліджень; 2) будівельно-технічних досліджень; 3) економічних досліджень; 4) математичного моделювання і автоматизації судово-експертних досліджень; 5) судово-почеркознавчих досліджень та техніко-криміналістичного дослідження документів; 6) фізико-хіміко-біологічних досліджень; та два сектори: 1) криміналістичних досліджень та досліджень об'єктів інтелектуальної власності; 2) товарознавчих досліджень.

У лабораторії автотехнічних досліджень проводять судово-експертні дослідження технічного стану автотранспортних засобів, гусеничних та інших спеціальних машин із метою встановлення: їх несправності або несправності їх окремих вузлів, механізмів чи деталей, а також причини і час виникнення відповідних несправностей; відповідності їх технічного стану, їх вузлів і деталей технічним нормам і вимогам безпеки руху; можливості своєчасного виявлення несправностей до виникнення дорожньо-транспортної події (ДТП); впливу несправностей на виникнення і розвиток ДТП; причин і наслідків зв'язку між несправністю і ДТП, а також обставин, які сприяють виникненню несправностей тощо, судову транспортно-трасологічну експертизу і судову автотоварознавчу експертизу.

У лабораторії будівельно-технічних експертиз проводиться судова будівельно-технічна експертиза з метою встановлення: технічного обґрунтування розрахунків заробітної платні на виконані обсяги будівельно-монтажних і ремонтно-будівельних робіт; визначення правильності списання на об'єкти будівельних матеріалів, фінансування, складання проектно-кошторисної документації, обґрунтування виплати заробітної платні за трудовими угодами; визначення причин і вартості матеріальних збитків у зв'язку із затопленням (пожежею) помешкання; оцінка домоволодінь, квартир, гаражів, садових домиків та інших будівель за цінами, що діють на визначеному етапі.

У лабораторії економічних досліджень проводять судово-бухгалтерську експертизу. Судово-бухгалтерська експертиза проводиться з метою: установлен-

ня наявності чи відсутності, недостач або надлишків товарно-матеріальних цінностей та грошових коштів, терміну і місця їх створення, а також розміру заподіяних збитків; установлення правильності документального оформлення операцій прийому, зберігання, реалізації товарно-матеріальних цінностей і руху грошових коштів; з'ясування деяких інших питань, які стосуються порядку ведення бухгалтерського обліку і звітності. Судово-товарознавча експертиза визначає вартість промислових товарів на момент надання, а також визначає вартість ювелірних виробів на момент їх надання без урахування історичної і художньої цінності.

У лабораторії судових почеркознавчих досліджень та техніко-криміналістичних досліджень документів проводять такі види судових експертиз: судово-почеркознавчу експертизу, судову авторознавчу експертизу та судову техніко-криміналістичну експертизу документів. Судово-почеркознавчі експертизи проводяться з метою: ідентифікації особи за ознаками почерку; установлення статевої належності виконавця рукописного тексту і факту виконання підпису з використанням технічних прийомів. Судова авторознавча експертиза проводиться з метою встановлення автора анонімного документа і місця формування мовних навиків. Судова техніко-криміналістична експертиза проводиться з метою дослідження відбитків друкарських форм і пристроїв, а також дослідження друкарських текстів і текстів, виконаних на інших букводрукувальних апаратах, бланків та іншої поліграфічної продукції і дослідження документів, виконаних за допомогою сучасної копіювально-розмножувальної техніки.

У лабораторії математичного моделювання і автоматизації судово-експертних досліджень проводять судово-фоноскопічну, судову електроакустичну експертизи та судову експертизу комп'ютерної техніки і програмних продуктів. Ідентифікаційна судова фоноскопічна експертиза проводиться з метою встановлення: належності усного мовлення певній людині; кількості учасників полілогу; належності усного мовлення одній чи різним особам на двох чи декількох фонограмах; семантичного змісту мовного висловлювання. Діагностична судова фоноскопічна експертиза визначає емоційний стан і соціолінгвістичні властивості особи, що говорить. Судова електроакустична експертиза проводиться з метою: ідентифікації засобів відеозвукозапису; визначення наявності ознак монтажу і способу його здійснення; установлення характеристик звукозаписуючого пристрою; аналізу технічного стану обчислювальної техніки, причини несправності; аналізу інформації на магнітних носіях, відновлення знищеної інформації, пошуку необхідної інформації тощо; перевірки програмного забезпечення на ліцензійність.

Основними завданнями судової експертизи комп'ютерної техніки і програмних продуктів є: установлення технічного стану комп'ютерної техніки; виявлення інформації, що міститься на комп'ютерних носіях, та визначення її цільового призначення; установлення відповідності програмних продуктів певним параметрам; установлення авторства програмних продуктів.

У лабораторії судових фізико-хіміко-біологічних досліджень проводять такі судові експертизи: судову експертизу речовин, матеріалів і виробів, зокрема

лакофарбових матеріалів, нафтопродуктів і пального, скла, волокнистих матеріалів і виробів із них, наркотичних, сильнодіючих засобів і рідин, в яких міститься спирт; судову експертизу вибухових речовин і продуктів вибуху (пострілу); судово-біологічну експертизу з метою дослідження об'єктів рослинного і тваринного походження; судову експертизу матеріалів документів; судово-грунтознавчу експертизу.

У секторі криміналістичних досліджень та досліджень об'єктів інтелектуальної власності проводять такі роди судових експертиз: судово-трасологічні; судово-балістичні, судову експертизу холодної зброї та судові експертизи з дослідження об'єктів інтелектуальної власності.

Головним завданням судово-трасологічних експертиз є ідентифікація або визначення родової (групової) належності індивідуально визначених об'єктів за матеріально фіксованими слідами-відображеннями їх слідоутворюючих поверхонь.

До переліку головних завдань судово-балістичної експертизи належать: установлення конкретного екземпляра вогнепальної зброї за слідами на стріляних кулях, дробу, картечі, гільзі; визначення виду системи (моделі) та калібру вогнепальної зброї і боєприпасів; визначення технічного стану зброї, боєприпасів і придатності їх до стрільби; установлення можливості пострілів без натискання на спусковий гачок; установлення належності саморобних стріляючих пристроїв і патронів до них до вогнепальної зброї і боєприпасів; установлення способу виготовлення саморобних вогнепальних пристроїв; установлення обставин, пов'язаних із використанням вогнепальної зброї (факту стрільби після останнього чищення і змащування зброї, кількості пострілів, відстані, з якої стріляли, напрямку пострілу, взаємного розташування зброї і перешкоди тощо).

Судово-експертні дослідження об'єктів інтелектуальної власності проводяться в ОНДІСЕ в межах таких шести судово-експертних спеціальностей: дослідження об'єктів авторського права; дослідження об'єктів суміжних прав; дослідження, пов'язані з охороною прав на винаходи, корисні моделі і раціоналізаторські пропозиції; дослідження, пов'язані з охороною прав на промислові зразки; дослідження, пов'язані з охороною прав на знаки для товарів і послуг, фірмові найменування і позначення походження товарів; економічні дослідження, пов'язані з використанням прав на об'єкти інтелектуальної власності.

У секторі товарознавчих досліджень проводять судові-товарознавчі експертизи з метою оцінки машин, обладнання, сировини та товарів народного споживання.

До переліку об'єктів судово-товарознавчої експертизи, яка провадиться в судово-експертних установах, належать: будівельні, меблеві, ювелірні, косметичні, галантерейні, канцелярські товари, одяг, взуття, побутова техніка, фото-, радіо- та відеоапаратура і матеріали, обчислювальна техніка. Об'єктами судової експертизи даного виду можуть бути й інші товари, якщо в судово-експертній установі є фахівці відповідної спеціалізації.

Різновидом товарознавчої експертизи є автомобільно-товарознавча судова експертиза (автотоварознавча експертиза), об'єктами якої є автотранспортні засоби і їх комплектуючі.

Головними завданнями товарознавчої експертизи є: визначення належності товарів (надалі — товарна продукція) до класифікаційних категорій, які прийняті у виробничо-торговельній сфері (вид, сорт, артикул, марка, модель, розмір, комплектність тощо); визначення якісних змін товарної продукції; визначення причин якісних змін товарної продукції (мають виробничий характер, виникли при транспортуванні, зберіганні, у процесі експлуатації); встановлення способу виробництва товарної продукції: промисловий чи саморобний, підприємства-виробника, країни-виробника; визначення вартості товарної продукції, у т.ч. з урахуванням часткової втрати її товарних якостей у зв'язку з експлуатаційним зношенням і пошкодженнями від впливу зовнішніх факторів; визначення відповідності упакування і транспортування, умов і строків зберігання товарної продукції до вимог чинних правил.

Така загальна структура і основні напрямки діяльності лабораторій і секторів Одеського науково-дослідного інституту судових експертиз.

Література

1. *Про судову експертизу*: Закон України від 25 лютого 1994 р. // Судові експертизи в Україні. — К., 2002. — С. 5–10; *Про внесення змін до Закону України «Про судову експертизу»*: Закон України від 9 вересня 2004 р. № 1992-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2005. — № 1. — Ст. 14.
2. *Інструкція про призначення та проведення судових експертиз*: Затв. наказом Міністра юстиції України від 8 жовтня 1998 р. // Судові експертизи в Україні. — К., 2002. — С. 29–39.

УДК 343.985:343.343.6(477)

І. Б. Похила

ОБСТАВИНИ, ЩО ПІДЛЯГАЮТЬ УСТАНОВЛЕННЮ, У СПРАВАХ ПРО НЕЗАКОННЕ ПЕРЕПРАВЛЕННЯ ОСІБ ЧЕРЕЗ ДЕРЖАВНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ

В останні роки набувають поширення випадки незаконного переправлення через державний кордон як громадян України, так і іноземних громадян, котрі з тих чи інших причин перебували на території нашої держави. В основному це вихідці з країн Азії, Африки та СНД, які легально чи нелегально потрапляють до України, а далі намагаються незаконним шляхом потрапити до країн Західної Європи.

Розслідування таких злочинів викликає чимало труднощів, що зумовлюється організованим характером і конспірацією злочинних дій, знаннями злочинцями особливостей та недоліків у системі охорони й перетинання державного кордону, зокрема на окремих його ділянках, місцях пропуску тощо.

У той же час методика розслідування незаконного переправлення осіб через державний кордон України як у цілому, так і стосовно її окремих положень, у криміналістичній літературі не розроблена. Це, безперечно, стоїть на заваді